

Lepelaars in Nederland

Jelle van Dijk

Nederland neemt in West-Europa een bijzondere plaats in door het voorkomen van een paar broedvogelsoorten die elders ontbreken of schaars zijn. In dat rijtje staat de Lepelaar steevast op de eerste plaats. Je moet een eind reizen om deze fraaie vogel elders in Europa aan te treffen: Spanje, Oostenrijk, Hongarije, Roemenië, Bulgarije, Oekraïne en Rusland. Veel buitenlandse vogelenthousiasten willen bij een bezoek aan ons land dan ook in ieder geval Lepelaars zien. Tot voor kort waren zij aangewezen op de klassieke plaatsen als het Naardermeer en De Muy op Texel. Zoals bekend hebben deze plaatsen hun status van natuurreservaat juist aan het voorkomen van de Lepelaars te danken. Tegenwoordig kun je voor Lepelaars gelukkig op veel meer plaatsen terecht, terwijl de zojuist genoemde plaatsen geheel of gedeeltelijk hun betekenis voor de Lepelaar verloren hebben. Sinds mensenheugenis hebben er Lepelaars in ons land gebroed. In deze eeuw is de Lepelaar nooit talrijk geweest. Er waren maar een paar kolonies en door het gebruik van persistente landbouwvergiften liep de stand terug tot ongeveer 150 paren aan het eind van de jaren zestig. Een duidelijk herstel trad op toen het milieu weer schoner werd. Ook bij de sterns en de roofvogels was in die tijd een sterke opleving waar te nemen. In de tweede helft van de jaren tachtig was het aantal broedparen geleidelijk toegenomen tot zo'n 400 paren.

Hierna hebben zich wonderlijke ontwikkelingen voorgedaan. De Vos verscheen op het toneel en verjoeg de Lepelaars eerst uit het Naardermeer. De meeste vogels voegden zich bij de reeds bestaande kleine kolonie in de Oostvaardersplassen. Aan het begin van de jaren tachtig had de Lepelaar zich ook op Vlieland gevestigd en in 1990 volgde een vestiging in het Quackjeswater op Voorne. De beroemde kolonie in het Zwanewater werd ook door Vossen beslopen en vrijwel alle Lepelaars verdwenen hier. Lichte paniek brak uit toen in het begin van het broedseizoen van 1995 de grote kolonie in de Oostvaardersplassen geheel verlaten bleek. Vermoedelijk hadden Vossen dankzij de lage waterstand de kolonie kunnen bereiken. Een maand later bleek dat de kolonies in het Waddengebied flink gegroeid waren.

De natuur

Luuk van Klinken

Ga je wel eens wandelen door park of bos? Ieder mens heeft daar behoefte aan. Vandaar dat elk stukje stad ook een stukje groen bevat. Veel mensen willen naar een groot natuurgebied, dus bos of heide. Tegenwoordig heeft ook elke stad een park waar je kunt wandelen. De lucht is hier beter dan in de stad, waar je stikt in de benzinedampen. Men gaat ook vaak naar het strand. Dan is de natuur in-

Vossen hebben de Lepelaars gedwongen zich in nieuwe gebieden te vestigen. Het verrassende is dat in die nieuwe gebieden het de Lepelaars behoorlijk voor de wind gaat. Nog even en er broeden zo'n 1000 paar in Nederland. Ook buiten onze grenzen zijn nieuwe vestigingen ontstaan (Lac du Grand-Lieu in West-Frankrijk, waddeneiland Norderney in Duitsland).

Natuurlijk is over deze boeiende vogel nog veel meer te vertellen. Wij hopen dat het voorgaande uw nieuwsgierigheid geprikkeld heeft.

Op **vrijdag 30 januari 1997** zal Berend Voslamber in het Jan Verweij Natuurcentrum een lezing verzorgen over deze bij uitstek Nederlandse vogel. Voslamber, werkzaam bij Rijkswaterstaat Directie Flevoland, is een uitgesproken deskundige op het gebied van Lepelaars. In het voorgaande stukje is dankbaar gebruik gemaakt van zijn publicaties op dit gebied.

drukwekkend, de eindeloze zee en de blanke top der duinen.

Tegenwoordig wordt er veel aan natuurbehoud gedaan. Omdat de bevolking van ons land de laatste decennia in omvang is gegroeid zoekt men een tegenwicht in de natuur en tracht die te behouden. De mensen vermaken zich ook langs de waterkant van sloot en plas. Daar kun je genieten van het water en de stilte. Mensen uit de steden

willen altijd uit de stad liefst naar een stukje groen. In Leiden heb je de Leidse Hout. Een aantrekkelijk park. Sommigen hebben zich toegelegd op de natuurstudie. Iedereen kent de gewone bloemen als paardebloem, boterbloem en madeliefje. Maar er zijn nog veel meer soorten. Verder heb je de dieren. Deze worden ook bedreigd door de druk van de mensen. Ik heb hier wel kwartels gezien en de koolmees en zwarte mees met hun hoge geluidjes. Het roodborstje zie je geregeld. Ook de zeldzame nachtegaal heb je hier. Je hebt zeldzame en algemene planten. Door bemesting ontstaat voedselrijke grond en daardoor neemt de soortenrijkdom af. Het gaat natuurbeschermingsorganisaties er om dat de onbemeste grond terugkomt en wordt beschermd.

Vanaf Noordwijkerhout naar de inrichting waar ik verblijf vind je een zeer bloemrijke berm, een restant van de oude duinen. Hier staan zeldzame planten als geel walstro en hongarse raket. Langs deze weg heb ik veel planten verzameld voor een herbarium. Daar heb ik nu 90 soorten in. Een leuke tak van natuurstudie is vogels observeren. In het park van Psychiatrisch Centrum Langeveld te Noordwijk komen ook roofvogels

Late Gierzwaluwen

Hein Verkade

Gierzwaluwen zijn trekvogels van de klok. Ieder jaar arriveren zij eind april en starten met de eileg rond de derde week van mei. Gevolg daarvan is weer dat vrijwel alle jonge Gierzwaluwen de laatste week van juli uitvliegen. Direct daarop vertrekken zowel de oude- als jonge vogels richting overwinteringsgebied in Afrika.

Toch kunnen met name in de nazomer regelmatig (trekkende) Gierzwaluwen buiten de gebruikelijke tijden worden waargenomen. Tot ver in september zijn incidentele waarnemingen mogelijk. Het betreft dan meestal broedvogels uit Scandinavië.

Deze vogels starten daar later met broeden dan die in onze omgeving omdat het warme zomerse weer daar wat langer op zich laat wachten. Als gevolg daarvan vindt ook de terugtrek later in de zomer plaats.

Op 22 augustus jl. vlogen 2 Gierzwaluwen boven Noordwijk-Binnen. Het bovenstaande lezend geen echt opmerkelijke waarneming. Vreemder was het toen de dag daarop één vogel een paar maal heel laag over de huizen rond de Douzastraat scheerde. Het was tegen zonsondergang en betrof gezien dit gedrag vermoedelijk geen trekvogel.

Daarop besloot ik de volgende avond te posten in de straat in de hoop dit schouwspel nogmaals waar te kunnen nemen. Deze moeite werd direct beloond want rond dezelfde tijd 's avonds vloog weer een Gierzwaluw laag over en verdween onder een dakpan van huisnummer 26 in de Douzastraat. Het was direct stil en leek om een overnachtende vogel te gaan.

Op 25 augustus cirkelden in het begin van de avond 4 Gierzwaluwen hoog boven het dorp. Na een kwartier verloor één van hen snel hoogte

voor, die in de bomen langs de weiden hun uitkijkpost hebben. Zo heb ik de torenvalk gezien. Ook bunzings en hermelijnen heb ik hier geobserveerd. Het is leuk om in de winter een groep vinken te bekijken. Ik ga de duinen in op verkenning naar vogels en planten. Ook heb je hier het natuurreservaat Langeveld/De Blink, een bos en een binnenduintrand met een mooie vegetatie. De Blink is niet toegankelijk, maar ook van achter het hek kan je de mooie flora, de mossen en korstmossen observeren. De fietspaden door het duin zijn prachtig. Je rijdt langs de Amsterdamse Waterleidingduinen. Het natuurreservaat Langeveld is in bezit van de Stichting Het Zuid-Hollands Landschap, waar ik lid van ben. Je kunt er prachtig fotograferen en tekenen, want het bos is bijzonder mooi.

Twee bekende protagonisten van de natuurbescherming zijn Heimans en Thyse. Zij hebben er veel aan gedaan om het Naardermeer te beschermen. Daar broeden nu aalscholvers in een kolonie. Met de fiets er op uit, er is veel prachtigs te zien.

waarna de vogel onder dezelfde dakpan als de dag ervoor dook. Dit keer waren echter overduidelijk bedelende jongen te horen. Deze jonge vogels waren dus een maand later dan gebruikelijk nog in het nest aanwezig!

Ook op 4 september was dit nog het geval. Daarna werden geen Gierzwaluwen meer gehoord of gezien.

Zo werd weer eens aangetoond dat uitzonderingen de regel bevestigen. Een verklaring voor dit late broedgeval kan zijn dat het eerste broedsel in een vroegtijdig stadium is mislukt waarna de vogels een tweede poging ondernomen hebben. Gezien het zeldzame voorkomen van dit verschijnsel is dit zeker geen automatisme!